

Algemene Beschouwingen Stichting Eén en Ander, 27 september 2008, hotel De Lindeboom, Den Burg (Texel)
Aanwezig: Gert Jan Verhoog (aanvankelijk buitenstaander, na herverkiezing voorzitter), Leendert de Lange (aanvankelijk fungerend voorzitter, na herverkiezing van de voorzitter vice-voorzitter). Lars Kuipers (secretaris), Gerhard van Roon (penningmeester), Juriaan Simonis (aanvankelijk buitenstaander, na herverkiezing lid), Gilles Boeuf (lid 2)

Opening

De vice-voorzitter opent de vergadering in afwezigheid van de gewezen voorzitter en het gewezen lid, dewelke in spanning in een belendende ruimte het resultaat van hun herbenoeming en herverkiezing afwachten. De vice-voorzitter memoreert met zichtbaar genoegen het feit dat het hier de eerste lustrum-beschouwingen betreft, nu de stichting de vijfde verjaardag viert.

De penningmeester brengt een punt van orde in. Hij wil graag de bijeenkomst opluisteren met de decoratie van de voorzitter, als dank voor diens niet aflatende aanjagende aanwezigheid.

Mededelingen

Op voorstel van de penningmeester wordt de traditionele opening der vergadering met stemmig vers uitgesteld tot na de te verwachten herbenoeming van voorzitter en lid.

Herbenoeming/herverkiezing voorzitter en lid

De weken voorafgaand aan de algemene beschouwingen hebben geen zicht- en/of hoorbare campagne-activiteiten gebracht. Niettemin vraagt de vice-voorzitter de secretaris of zich bij hem kandidaten hebben aangemeld voor de vacante functies. Dit is niet het geval.

De vice-voorzitter stelt voor dat, nu de aftredend bestuursleden terstond herbenoembaar zijn, zij niet hebben aangegeven zich niet herkiesbaar te willen stellen en zich geen tegenkandidaten hebben gemeld, wordt overgegaan tot herbenoeming bij acclamatie en zulks aan de binnen wachtende voorzitter en het lid kenbaar wordt gemaakt door een klaterend en door het aanpalend vensterglas waarneembaar applaus. De vergadering doet overeenkomstig het voorstel applaus klinken.

Na enig redetwisten over de exacte locatie waar de vergadering voortgang kan vinden – de herbenoemden weigeren naar buiten te komen – herneemt de vice-voorzitter de vergadering en stelt de herbenoemden kort op de hoogte van hetgeen eerder passeerde. Hij zegt dat conform de voorgestelde procedure terstond herbenoeming van de herverkozenen in hun respectieve functies van voorzitter en lid kan plaatsvinden, en stelt vast dat de stichting hiermede weer een echte voorzitter en echt lid heeft.

Hij geeft, alvorens de reguliere loop van de vergadering te hernemen, het woord aan lid 2. Met enige welgekozen woorden hangt lid 2 de voorzitter een brede blauw-witte sjerp om de hals; een onderscheiding voor vijf jaar onvermoeibare dienst ten behoeve van het algemeen belang. De voorzitter, die het achter de ogen brandt bij zo'n huldeblijk, spreekt dankbare woorden, maar geeft tevens aan er geen seconde gras over te willen laten groeien en hervat terstond de vergadering.

De penningmeester stelt voor het huishoudelijk reglement aan te vullen met een bepaling die zegt wanneer de sjerp gedragen mag worden. Het lid zal zulk een artikel in concept concipiëren.

Heropening

De voorzitter dankt de vice-voorzitter voor de voortreffelijke leiding, aan de stichting gegeven in het stadhouderloos tijdperk. De voorzitter vraagt de penningmeester de vergadering te openen met een stemming vers, maar niet nadat hij zich met de vice-voorzitter procedureel heeft verstaan over de vraag of er geen geheel nieuwe vergadering geopend dient te worden.

Thans draagt de penningmmester voor het stemmig vers van Martinus Nijhoff,

De moeder de vrouw

Ik ging naar Bommel om de brug te zien.
Ik zag de nieuwe brug. Twee overzijden
die elkaar vroeger schenen te vermijden,
worden weer bureen. Een minuut of tien
dat ik daar lag, in 't gras, mijn thee gedronken,
mijn hoofd vol van het landschap wijd en zijd -
laat mij daar midden uit de oneindigheid
een stem vernemen dat mijn oren klonken.

Het was een vrouw. Het schip dat zij bevoer
kwam langzaam stroomaf door de brug gevaren.
Zij was alleen aan dek, zij stond bij 't roer,

en wat zij zong hoorde ik dat psalmen waren.
O, dacht ik, o, dat daar mijn moeder voer.
Prijs God, zong zij, Zijn hand zal u bewaren.

Mededelingen 2

De voorzitter meldt dat lid 3 wil terugtreden uit het bestuur en zich niet herkiesbaar stelt, maar niettemin graag beschikbaar blijft voor het comité van uitvoering van de Gonsalvesprijs. Hij voelt zich daarmee meer verbonden dan met de stichting als geheel.

De voorzitter constateert dat er een vacature is, nu de stichting gehouden de statuten een oneven aantal bestuursleden heeft. De voorzitter vraagt de bestuursleden om de komende tijd om zich heen te zien naar geschikte kandidaten om de ontstane plek op te vullen. De eerstkomende vergadering zullen de bestuursleden hun gedachten dienaangaande delen. De voorzitter benadrukt dat het wenselijk ware als een nieuw bestuurslid rekening weet te houden met de binnen het bestuur vertegenwoordigde individuele en collectieve eigenaardigheden, en daarnaast ook de handen wil laten wapperen.

De voorzitter vestigt de aandacht op twee dankbrieven die zijn binnengekomen als reactie op het eerstverschenen cahier van de stichting. De secretaris mocht

complimenten ontvangen voor de speciale Eén en Ander-postzegel waarmee de cahiers zijn verstuurd.

Lustrumrede

Aan het lid is, anticiperend op een te verwachten herbenoeming, gevraagd enige gedachten over vijf jaar stichting Eén en Ander te verwoorden in een lustrumrede. Deze is niet op papier gesteld, zodat hier moet worden volstaan met een weergave van de denkrichting die bezwaarlijk recht kan doen aan de eruditie van het lid.

Zoals het een goed bestuurder betaamt, heeft het lid over zijn redevoeving nagedacht in de trein. Enigszins afstandelijk trachtte het lid zijn gedachten over de stichting te doen stollen in een concreet beeld.

Dit concrete beeld bleef uit, maar wel drongen zich parallellen op met zichtbare, doch heel verschillende realiteiten.

Beeld I is afkomstig uit een documentaire, gewijd aan de Poolse regering in ballingschap in de jaren dertig. In een villa in Bloomsbury waren beverige oude heren druk doende met toekomstscenario's voor de tijd dat de communisten het veld zouden ruimen. Zij onderhielden daartoe onder meer virtuele diplomatieke betrekkingen. Dit beeld, betrokken op de stichting, schetst een 'Bronbeek van wereldverbeteraars, terwijl buiten de wereld voort raast'.

Dit beeld nu, constateert het lid, doet niet volledig recht aan de stichting. Het bestuur komt wel degelijk buiten de deur en ontplooit concrete activiteiten. En zelfs zonder deze activiteiten zou het bestuurlijk gemurmureer nog maatschappelijk zinvol zijn, gezien de netwerken die binnen het bestuur worden verknoopt. Voorts is het bezig zijn in stichtingsverband – ook met die ideeën die niet worden uitgevoerd – aangenaam en nuttig.

Beeld 2 toonde zich aan het lid gedurende zijn treinreis. Een heerschap in de wagon hield zich onledig met een in volume en intimiteit steeds toenemende mobiele telefonade. Op het moment dat een kritische grens werd overschreden, stonden verschillende mensen in de wagon tegelijkertijd op. Het onderwerp van hun negatieve belangstelling realiseerde zich te ver te zijn gegaan, verontschuldigde zich en sloot het gesprek af. Daarop ging iedereen weer rustig zijn gang, en de luidruchtige knoopte een praatje aan met de overbuurvrouw.

Een stichting Eén en Ander-moment, constateert het lid. Als de inspanningen der stichting ertoe bijdragen dat mensen zo met elkaar bezig zijn, dan doen we het goed. Het uiteindelijke beeld van de stichting dat zich aan de toeschouwer toont, is dat van een briljante, ietwat onbeholpen en soms wat naïeve tiener die de toekomst nog voor zich heeft.

Algemene beschouwingen

Het voorstel wordt gevolgd om de algemene beschouwingen te concentreren op de eerste stelling van de 'Tien van Simonis'

Vertrouwen is een goede investering

Het lid vindt de stelling, jaren terug aan het papier tevertrouwd, nog steeds zinnig. Liever zou hij deze echter herformuleren tot 'vertrouwen zou een vanzelfsprekendheid moeten zijn'.

De secretaris opent de discussie met enige losstaande gedachten over de waarde van vertrouwen, meer in het bijzonder over de soms paradoxale kenmerken van het begrip. In het licht van de actuele turbulentie op de beurzen heeft ook wantrouwen een waarde als motor voor het economisch verkeer.

Vertrouwen moet als begrip niet in de schijnwerpers staan. Op het moment dat publiek wordt gerept van vertrouwen, is het meestal juist weg. De topman van Fortis die zegt dat zijn bank zeker niet failliet gaat met het doel om zo vertrouwen te wekken, komt bedrogen uit en wordt beloond met kelderende koersen; als het bestuur van een voetbalvereniging het vertrouwen in de trainer uitspreekt, staat deze niet zelden een week later op straat.

In dit verband is ook opvallend de uitspraak van minister Donner dat het de 'vertrouwen-in-de-politiek'-enquêtes zijn die het omgekeerde bewerkstelligen. De secretaris wijst in dit verband op een schijnbare tegenstrijdigheid in de enquêtocratie: een samenleving/overheid die de kloof met 'de burger' wil dichten door het oor open te houden voor de voortdurende uitkomsten van peilingen, maakt zich kwetsbaar voor instabiliteit en zaait daarmee juist de kiem voor groter wantrouwen.

De penningmeester roept in herinnering een experiment waarbij in verschillende Europese landen een draagbare computer aan een vreemde werd toevertrouwd met het verzoek deze terug te bezorgen bij de eigenaar aan de andere zijde van het gebouw. De meeste laptops kwamen keurig terug (Nederland behoorde tot de toppers). Zijn waarneming is dat mensen weliswaar de wereld wantrouwen, maar andere mensen niet.

Het lid zegt dat de kiem voor het wantrouwen rust in de onbekende factoren. Het wantrouwen in de landelijke overheid is groot, aan de andere kant is het vertrouwen in bekende en nabije handhavers uit naam van die zelfde overheid nog steeds groot. Her verder weg, hoe groter het wantrouwen.

De vice-voorzitter onderstreept dit. Hij wijst er bovendien op dat het vaak de overheid zelf is die overspannen verwachtingen creëert over de oplosbaarheid van problemen. Hij voegt daaraan toe dat de kleine gemeenschap een goede basis is voor vertrouwen: op Texel staan de deuren nog gewoon open. Ook in steden kan een kleine gemeenschap een goede basis vormen voor vertrouwen (de eigen straat/buurt).

Hij onderschrijft de observatie van de secretaris: als de vertrouwensvraag eenmaal wordt gesteld, is het te laat. Vertrouwen heb je of je hebt het niet.

De voorzitter vraagt zich retorisch af of vertrouwen te koop is, te organiseren, af te dwingen. Hij wijst op de gang van zaken bij de politie: de Tweede Kamer wil aan de samenleving kunnen laten zien dat er hard wordt gewerkt aan het vertrouwen, een minister maakt daartoe afspraken met de politie en legt deze vast in prestatiecontracten. Het gevolg is dat er wordt bekeurd voor mineure overtredingen. De voorzitter spreekt in dit verband van 'geperverteerde systemen'.

De vice-voorzitter schetst de situatie waarin burens harmonieus naast elkaar wonen. Hier hoeft niet alles kadastraal tot op de centimeter te worden geregeld. Eenmaal aan

de andere kant beland is er het onafzienbare aantal situaties waarin mensen hun conflicten zelf niet meer oplossen, maar de beslissing leggen in de hand van anderen. Het lid zegt dat vertrouwen als resultante van wederzijds contact niet berekenend of opportunistisch is. Het lijkt een stilzwijgende afspraak. Echt vertrouwen wordt geschonken, en daarmee is er ook sprake van wederkerigheid. Het is meer een kwestie van geloof dan van zekerheid; het is een totaal ander vertrouwen dan het vertrouwen dat in de leverworst van AH geen gif zit. Dat laatste heeft met risicobeperking te maken.

De penningmeester onderschrijft dit: vertrouwen is iets anders dan waarschijnlijkheid. Het is niet voor niets dat het beeld van het touwtje uit de brievenbus zulke gevoelens van nostalgie oproept.

Het lid werpt de vraag op hoe je iets kunt bevorderen dat onuitgesproken moet blijven. Dus niet door van alles te gaan meten, riposteert de penningmeester. Mogelijk wel door mensen te laten beseffen hoe belangrijk vertrouwen als grondhouding is. Het kan geen kwaad dat te benadrukken.

Het lid wijst op de paradox dat mensen, om vertrouwen te vinden, zich opsluiten in afgesloten gemeenschappen en daarmee in feite het vertrouwen in de rest van de samenleving opzeggen.

De voorzitter wijst nogmaals op het gevaar vertrouwen te willen vangen in systemen; te gemakkelijk mondt dit uit in zichzelf bevestigende bureaucratie. Dat de politiek de uitvoering van het vertrouwen in veel gevallen op afstand plaatst, maakt het er niet beter op.

De secretaris beaamt dit. Als het systeem vervolgens feilbaar blijkt, is het meest gegeven antwoord: het systeem moet beter (lees: dwingender).

Het lid grijpt terug naar zijn oorspronkelijke stelling: in het ware vertrouwen schuilt een element van risico. Het oogt daarmee als een negatieve investering, maar dat is het niet. Bijval komt van lid 2. Vertrouwen moet je schenken als je wilt dat de ander het ook schenkt.

De agenda van de stichting

Het lid constateert dat de discussie omtrent het begrip vertrouwen zich afspeelt op twee niveaus: micro en macro. Dat maakt het lastig om het begrip te gebruiken om richting te geven aan de agenda van de stichting, vindt hij.

De penningmeester vindt de discussie zoals hij wordt gevoerd waardevol en vraagt het af of het nodig is deze meteen handen en voeten te geven. Het voeren van het debat heeft een werking in zichzelf: je laat het gesprek bezinken, het leven gaat zijn gang, het gesprek wordt hernomen met nieuwe ervaringen en inzichten.

De voorzitter zegt dat het in 2007 ook is gelukt om in het gesprek over de Poëzieprijs micro aan macro te verbinden. De ode aan de loketbediende stond voor iets groters. Hij benadrukt, bijgevalen door lid 2, dat het niet mogelijk is om een half jaar te wachten met het thema voor de tweede Poëzieprijs.

De secretaris memoreert dat hem en de penningmeester tijdens een korte wandeling ter navulling van de parkeerautomaat het idee inviel van de 'Nationale Touwtjesdag'. Een tweede cahier van de stichting zou dan bijvoorbeeld als thema kunnen hebben 'de metafysica van het vertrouwen', waarbij bijvoorbeeld wetenschappers vanuit

verschillende disciplines kan worden gevraagd om daarop hun visie te geven. Ergo: zo moeilijk moet het niet zijn om de truc van 2007 – micro verbinden aan macro – nog eens te herhalen. Hij stelt voor dat de bestuursleden de discussie van heden gebruiken om de komende weken hun gezichtspunten te scherpen en hun creativiteit de vrije loop te laten. In de eerstvolgende reguliere vergadering kan een en ander dan worden geconcretiseerd.

De voorzitter brengt in herinnering dat de stichting ook nog verder wil met de heren Van de Donk, Brenninkmeijer en Tjeenk Willink. Kan vertrouwen worden gezien in het perspectief van de relatie tussen burger en overheid?

Lid 2 geeft aan dat de discussie omtrent het vertrouwen het best op micro-niveau kan terugkeren in een thema voor de Poëzieprijs. Lid 2 komt daarvoor, op uitnodiging van de voorzitter, met een concreet voorstel in de volgende reguliere vergadering.

De leden zullen over de invulling van een tweede cahier voor de volgende vergadering nadenken over namen en invalshoeken die, zoals de vice-voorzitter treffend verwoordt, het begrip vertrouwen maatschappelijk kunnen aanlichten.

Kerstkaart 2008

De voorzitter zet de eerste gedachten over de kerstkaart 2008 op een rij. Elementen die daarin terugkeren zijn:

- Het Poëzieprijs-winnend gedicht van Martin Carrette
- Een begeleidende tekst van de secretaris, waarin het begrip vertrouwen figureert
- De stichtingsagenda voor 2009 (achterzijde?)
- Het nummer van de bankrekening
- Een foto van Gerhard

De suggestie wordt gedaan te bezien of de foto een voorpublicatie kan zijn uit 'Op het zand'.

Vergaderdatum

Bij ontbreken van verschillende agenda's wordt vastgesteld dat het streven is de eerstvolgende bijeenkomst medio november te doen plaatsvinden.

Rondvraag

Het lid meldt dat de eerste Gonsalveslezing een staartje heeft in de vorm van een OM-congres in november, gewijd aan het thema burgerparticipatie. De hoogleraren Buruma en Boutelier is gevraagd om essays aan dit thema te wijden, die zullen worden uitgegeven. De voorzitter vraagt de secretaris om hieraan aandacht te besteden in de eerstkomende digitale nieuwsbrief van de stichting.

De penningmeester meldt dat de stichting vooreerst weer in financieel goed vaarwater verkeert. Hij herhaalt zijn punt dat het wenselijk ware om meer (kleine) sponsors aan de stichting te binden en wijst op kostenposten als de Poëzieprijs, het cahier en dergelijke.

De voorzitter heeft geen grote verwachtingen op dit punt. Concrete activiteiten blijven de beste basis om (sponsor)geld te genereren.

De secretaris stelt zich de vraag of alle bestuursleden zelf genoeg ambassadeur van de stichting zijn. Voor zichzelf kan hij die vraag niet met een volmondig ja beantwoorden.

De vice-voorzitter vindt het niet gemakkelijk om geld te vragen, waarbij zijn maatschappelijke positie een complicerende factor vormt.

De voorzitter besluit dit korte discours met de cri de coeur dat bestuursleden vooral ook zelf de stichting moeten uitdragen, en stelt dat de penningmeester de vrijheid heeft dit punt telkenmale onder de aandacht te brengen.

De secretaris meldt dat de inspanningen er op zijn gericht om in 2008 alle redactionele en vormgevingswerken voor Op het Zand af te ronden. Druk en presentatie vinden naar verwachting plaats in 2009.

De voorzitter meldt dat de Nederlandse Orde van Advocaten in principe bereid is om per editie van de Gonsalvesprijs 2500 euro bij te dragen. De algemeen deken van de orde zou dan plaatsnemen in het curatorium. Een en ander moet nog worden goedgekeurd door het algemeen bestuur. De voorzitter sluit het kort met voorzitters van jury en curatorium.

De thema's voor 2009 zijn vastgesteld. Het zijn:

- 'korte-lontjescriminaliteit'
- innovatie van de aanpak van georganiseerde criminaliteit
- aanpak van geweld tegen gezagsdragers

Het lid wijst erop dat de ooit omstreden criminoloog Buikhuizen zich op dit moment beweegt op het terrein van de invloed van de hersenen op crimineel gedrag. Als het gaat om korte lontjes, kan dit wellicht stof tot nadenken geven.

Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering met een stemmig vers van Jan Jacob Slauerhoff

De burgers

Zij wonen in hun dorpen en hun steden.
Zij doen voor bed, na tafel hun gebeden.
Zij denken dat zij leven daar zij aten,
Elkaar plichtmatig tweemaal 's weeks bezaten.

Des avonds om de ronde tafel praten
Ze over de oogst op de akkers en de afwezigen,
Gaan 's Zondags groetend door de strakke straten,
Zijn Maandags weer in hun bedrijven bezig.

Broeiende drift, door God, voorzichtig kweeker,
Met kracht geknot en in de kiem bedorven,

Maakt hun gebaar en houding laf, onzeker;
Het "vreest den Heer" staat in 't gelaat gekorven.

Soms is 't een zomernacht een man te machtig,
Hij prangt zijn dienstmaagd in stikdonkre schuur,
En is zijn leven lang om dit eene uur
Een angstig beest, zijn zonde staag indachtig.

Komen zijn medemenschen het te weten,
Dat hij wat zij niet durfden heeft gedaan,
Het wordt hem niet in 't openbaar verweten,
In stilte knagen zij aan zijn bestaan.

Hij wordt niet meer gebrandmerkt of gesteenigd,
Geklemd in 't blok, genageld aan den paal:
De laffen tegen 't zwarte schaap vereenigd
Houden hem steeds in angst voor het schandaal

Hij wordt door de gemeente uitgestooten
En gaat gebukt onder den dubblen last
Dat hij eens nam en verder heeft gevast
En toch hun kring steeds voor hem blijft gesloten.

Soms trekt een fiere zwerver norsch en nukkig
Door 't levenloos gebied, zijn tred verhaast;
Verdwaald voelt hij zich waar 't valsch, ongelukkig
Leven zijn lot van twee straatkanten naast.

Zij zien hem door hun blauwbehorde ramen
Meewarig trekken: die hoort nergens thuis.
Hij slentert door de straat en leest hun namen
En denkt: zij zitten levenslang in huis.

En ongemerkt komt hij langs 't volle kerkhof,
Daar liggen ze ook geordend op een rij
En even roerloos onder zode en zerk of
Zij lagen onder peul en beddesprei.

En eindelijk als hij weer door 't veld kan gaan,
Begroeten broederlijk hem de avondwinden;
Terwijl hij reist bij 't wassen van de maan,
Sluit men daarginds de deuren en de blinden.

Zij liggen al in hun loodzwaren slaap,
Gekweld door droomen daaglijks onderdrukt,
Terwijl hij stilstaat op de steilste kaap,

Door hemelhooge en ijle klaart' verrukt.